

KÖNYVSZEMLE

Dan McKanan (ed.), *Documentary History of Unitarian Universalism*. Vol. 1., From the Beginning to 1899, 501 pp.; Vol. 2., From 1900 to the Present, 565 pp. (Boston: Skinner House Books, 2017)

Az észak-amerikai unitárius univerzalizmus gyökereinek, kibontakozásának, fejlődésének, azaz múltjának és jelenének megértésére, tudományos kutatására vonatkozó, eredeti dokumentumok sokféleségét prezentáló, hiánypótló kétkötetes munka jelent meg a közelmúltban. A könyv az első átfogó eredeti forrásgyűjtemény az unitárius univerzalizmus történetében, de a szabadelvű kereszténység világából is találunk dokumentumokat a könyvben. A kétkötetes munkát szerkesztői bizottság állította össze, a bizottság munkáját a főszerkesztő, Dan McKanan professzor irányította.

Dan McKanan professzor 2008 óta az észak-amerikai Harvard Divinity School főiskolán a Ralph Waldo Emerson Unitárius Univerzalista Tanszék előadója. Széles körű tudományos munkássága szorosan kötődik az észak-amerikai unitárius univerzalista eszmék történetéhez, gyakorlatához, spiritualitásához, hagyományaihoz. Tevékenyen részt vesz az unitárius univerzalista lelkészképzésben, valamint a lelkészek továbbképzésében is. Képviseli az unitárius univerzalista felekezetet az Észak-amerikai Akadé-

mia vallásos szekciójában. Családjával együtt a medfordi unitárius univerzalista gyülekezet aktív tagja.

McKanan tudományos érdeklődését, felkészültségét, népszerűségét a közelmúltban megjelent nagyhatású könyvei igazolják. Könyvei közül kiemeljük a következőket: *Identifying the Image of God: Radical Christians and Nonviolent Power in the Antebellum United States* (Oxford University Press, 2002); *Touching the World: Christian Communities Transforming Society* (Liturgical Press, 2007); *Prophetic Encounters: Religion and the American Radical Tradition* (Beacon Press, 2011); *A Documentary History of Unitarian Universalism* (Skinner House Books, 2017).

A két kötetben közölt eredeti forrásokat kronologikus sorrendben rendezték el. A kiválasztott közel háromszáz dokumentum széles körű műfaji és tartalmi keretet tükröz: korai keresztény írások, teológiai értekezések, szakfolyóiratokban vagy kötetekben megjelent szaktanulmányok, hitelvi állásfoglalások, nyilatkozatok, vitaanyagok, prédikációk, egyházi énekek, liturgiai szövegek, keresztény felekeze-

tek és világvallások közötti dialógusok, a vallásos neveléssel és a társadalmi igazságossággal foglalkozó tanulmányok, önéletrajzok. A dokumentumok kortörténeti, teológiai, vallási, erkölcsi, társadalmi, kulturális értéket képviselnek. A dokumentumok közlését megelőzi a szerzők munkásságának rövid bemutatása, a dokumentum közlése után a források elérhetőségére is utaltak. A közölt dokumentumok az unitárius univerzalizmus jövőjének lehetséges horizontjait is előrevetítik.

Az *első kötet* az unitárius univerzalizmus primer dokumentumait mutatja be a „kezdeti időktől” 1899-ig. A korai keresztény írásokból Órigenész és Arius értekezéseit ismertetik, majd a reformációhoz kötődő írásokat, amelyek közül Miguel Serveto, Matteo Gribaldi, Lelio Socini, Fausto Socini, Dávid Ferenc, John Bidle, Gerard Winstanly értekezéseit emeljük ki. A továbbiakban az unitarizmus és az univerzalizmus kiemelkedő teológusainak, személyeinek gazdag, színvonalas írásai következnek, kezdve Lindsey Theofilus, Hosea Ballou írásaitól William Ellery Channing, Ralph Waldo Emerson, ifj. Henry Ware, Theodore Parker írásain keresztül James Freeman Clarke, Julia Ward Howe, William James Porter munkásságáig. Az első kötet tartalmas előszóval indul.

A *második kötet* szintén kronológiai sorrendben, az 1900-tól napjainkig (2016-ig) megjelent fontosabb dokumentumokat, forrásokat tartalmaz-

za. Ismertetésünkben lehetetlen átfogó képet nyújtani a tárgyalt korszak több mint százhatvan dokumentumáról, ezért csak az érdeklődés felkeltése érdekében utalunk olyan neves teológusok, lelkészek, egyházi és nemzetközi szervezetek vezetőinek és neves személyiségeinek írásaira, mint Charles W. Wendte, Charles W. Eliot, Clarence Skinner, James Luther Adams, Jack Mendelshon, James Luther Adams, Lon Ray Call, Dana Mclean Greely, William G. Sinkford, Denise Davidoff, Rebeca Ann Parker, Thandeka, William Schulz, Peter Morales és sokan mások. A dokumentumok között találjuk a cseh Norbert Chapek, az indiai Pearl Green Marbaning, az erdélyi Pap Mária (Partnership: Belonging as Collaboration, Mutuality and Accountability), Rezi Elek (Transylvanian Unitarian Theology at the Dawn of the New Century) írásait is. A kötetben nagyon sok állásfoglalást, nyilatkozatot olvashatunk az észak-amerikai unitárius univerzalizmus közösségi szerepvállalásaival, társadalmi szolgálatával, az alapvető emberi jogok védelmével, időszerű erkölcsi kérdésekkel kapcsolatosan.

A kötetek végén az összeállításnál felhasznált alapvető forrásmunkák bibliográfiáját, a címek és a szerzők betűrendes mutatóját, valamint a kötetekben prezentált műfajok és témák mutatóját találjuk.

A kétkötetes munka kiadását az Észak-amerikai Unitárius Univerza-

lista Társaság támogatta, az igényes kivitelezés a bostoni Skinner House Books Kiadó munkáját dicséri.

A munkát ajánlom az unitarizmus és unitárius univerzalizmus, de általában a szabadelvű kereszténység törté-

nete, teológiai és etikai tanításai, társadalmi szolgálata, párbeszédkészsége iránt érdeklődő kutatóknak, szakembereknek és minden kedves érdeklődőnek.

Rezi Elek